

Lasse Honkanen

Murha ei ole taidetta

Karisto
Hämeenlinna

© Lasse Honkanen ja Karisto/Kustannusosakeyhtiö Otava 2023

ISBN 978-951-1-42542-7

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2023

Perjantai

1

Joku koputti. Oliko se korppi, tuo turman lintu?

Ponkaisin istumaan, sydämeni takoi kuin höyryvasara. Meni hetki ja tajusin, että olin omassa sängyssäni.

Ennen nukahtamista olin lukenut Edgar Allan Poen kirjaa *Korppi ja kultakuoriainen*. Päähäni soimaan jäänyt Korppiruno oli tunkeutunut uniini.

Jostain kuului ihan oikeasti koputusta. Kuuntelin ja rauhoitin itseäni hengittämällä syvään.

Korppi se ei ainakaan ollut, saattoiko se olla orava tai harakka? Ne mellastivat joskus parvekkeella.

Ei sentään, nekin nukkuivat siihen aikaan yöstä. Hetken arvelin, että tuuli kolisutti vaahteran oksia seinään. Tajusin kuitenkin, ettei nyt tuullut.

Asuntoni oli ensimmäisessä kerroksessa ja parvekkeelle pääsi helposti kiipeämällä. Oliko joku tunkeutunut sinne?

Nousin ylös ja poimin yöpöydältä karpäslätkän. Se on hyvä ase ampiiisiin ja muihin öttiäisiin, mutta ei ehkä murtovarkaisiin.

Muistin harjanvarren, jota käytin voimistelukeppinä. Se kourassani hiivin olohuoneeseen. Kurkistin säleverhon raosta ja näin parvekkeella tumman hahmon.

Kiinalainen strategi Sunzi on todennut, että määrättyissä olosuhteissa suora toiminta on paikallaan. Uskoin häneen

ja tönäisin parvekkeen oven auki. Se osui tunkeilijaan, joka parahti.

Työnsin kepin oven raosta, huidoin ja huusin: – Haa!

Hiippailija yritti suojata itseään käsillään ja sanoi: – Lopeta Arttu! Etkö tunne enoasi?

Lopetin huitomisen. Tunkeilija oli todella enoni Touko Keimari.

– Mitä hittoa teet tähän aikaan parvekkeellani?

– Ovisummeri ei toimi eikä kännykkäsi ole päällä.

– Tule äkkiä sisään!

Eno totteli ja alkoi selittää: – Heittelin ensin kiviä ikkunaan, mutta pelkäsin, että se menee rikki ja koko Lauttasaari herää. Niinpä kiipesin parvekkeelle ja koputtelin.

– Onnistuit herättämään minut ja varmasti monta naapuria. Luulin sinua korpiksi.

– Korpiksi? Enkö minä ole vähän liian iso linnuksi? Miksei parvekkeesi ole lasitettu?

– Sen takia, että enot voivat kiipeillä sinne keskellä yötä. Ja minä näin unta korpista.

Jonkin laskuvirheen takia olin jäänyt ilman parvekelasia, kun niitä taloon asennettiin. Muistuttelen taloyhtiötä silloin tällöin, ja asia luvataan korjata tuota pikaa.

Touko-eno romahti sohvalle. Hän näytti jotenkin oudolta.

– Olisi voinut sattua pahasti, kun tönäisit minua, eno sanoi. – Saisinko mahdollisesti kahvia?

– Tähän aikaan, kello on kohta puoli kaksi, minä sanoin.

– No, mikäpä siinä, ei tässä kuitenkaan saa nukuttua.

Menin keittiöön ja panin kahvin valumaan. Kun tulin takaisin, Touko oli kellahtanut sohvalle ja nukkui.

Tönäisin häntä pari kertaa, mutta ilman tulosta. Ihmettelin suuresti, sillä eno oli säntillinen mies eikä tietääkseni juuri ryypännyt.

Otin häneltä kengät, hain komerosta huovan ja heitin sen

enon päälle. Selittäköön aamulla, hän oli sentään yli seitsemänkymmentä. Sen ikäiset ukot eivät tavallisesti turhaan kiipeile yöllä sukulaispoikiensa parvekkeille. Menin jatkaamaan uniani, onnistuin nukahtamaan nopeasti eikä korppi tullut enää uniini.

Heräsin siihen, että Touko ravisteli minua olkapäästä.

- Etkö voisi jo herätä? Illan torkku, aamun virkku, se tapa talon pitää.

- Mitä horiset? Kömmit tänne aamuyöstä ja puhut illan torkusta.

- Tarkoitin tietysti noin yleensä. Minulla sattuu olemaan eräs probleema, johon tarvitsen apuasi.

Ähkäisin ja nousin istumaan.

- Jos odotat sen aikaa, että puen päälleni ja suoritan tiettyt aamutoimet, niin puhutaan sitten. Olen erittäin halukas kuulemaan probleemastasi.

Kun vihdoin selvisin keittiöön, huomasin, että Touko oli jo keittänyt kahvia ja kaivanut jääkaapistani aamiaista.

- Miksi sinä luulit minua yöllä korpiksi? Touko kysyi.

- Minulla on välillä vaikeuksia saada unen päästä kiinni. Olen kokeillut erilaisia juttuja ja parhaiten nukahdan luke-
malla sängyssä.

- Miten se liittyy korppiin?

- Satuin lukemaan Edgar Allan Poen kirjaa ja Korppiruno tuli uniin. Pelästyin oikeasti, kun heräsin ja koputtelit parvekkeella.

- Sinähän outoja unia näet. Olen katsellut ympärilleni ja huomannut, että keittiösi on kovin vanhanaikainen. Eikö sinulla ole maitoa? Löysin täältä vain vehnäleipää. Suosittelisin sinullekin terveellistä kauraleipää. Oletko sat-
tunut huomaamaan, kuinka leipomot valehtelevat? Pake-
tissa lukee, että leipä on täyskauraa, mutta tuoteselosteen
mukaan suurin osa onkin vehnää.

- Hyvin näkyy kelpaavan, eikä maitoa ole, minä sanoin ja ihmettelin hänen hermostunutta höpinäänsä.

- Olen aina sanonut, että on tilanteita, joissa voi poiketa tavoistaan.

- Tilanne on tosiaan poikkeuksellinen. Et ole ennen istunutkaan täällä aamiaisella.

Touko näytti muistavan jotain ja alkoi katsella ympärilleen: - Missä on viehättävä asuinkumppanisi? Helga, jollen väärin muista?

- Muistat väärin. Helga on jo melkein vuoden asunut Amerikassa. Asun täällä Paulan kanssa. Nyt hän on vain Etelä-Afrikassa. Kävimme syksyllä luonasi Marjaniemessä, jos sattumalta muistat.

- Totta kai muistan. Olen vain huomannut, että joskus nimet tahtovat mennä sekaisin.

Kaadoin itselleni kahvia ja voitelin epäterveellisen leivän. Katselin samalla Touko-enoani. Hän oli ikäisekseen hyväkuntoisen näköinen. Tukka oli pysynyt päässä, ohimot olivat vain harmaantuneet. Hän oli melkein yhtä pitkä kuin minä ja hoikka. Kasvot olivat kapeat ja melkein rypyttömät ja silmät yhtä siniset kuin äidilläni. Komea ukko omalla tavallaan.

- Sinulla on aika omituiset vaatteet, minä huomautin.

Touko oli tarkka vaatteistaan ja pukeutui aina tilanteen mukaan. Nyt hänellä oli siniset Adidaksen verryttelyhousut, tumma pikkutakki ja nuhrautunut valkoinen kauluspaita. Olohuoneen lattialla olivat hänen mustat nahkakenkensä.

- Se tosiaan on osa probleemaani. Onneksi olemme melkein samankokoisia ja voit lainata minulle vaatteita.

- Jos aloittaisit alusta. Kömmät tänne keskellä yötä, nukahdat sohvalle ja olet pukeutunut omituisesti.

Touko oli jo hakenut eteisestä päivän Hesarin. Hän avasi sen ja käänsi lehden suuntaani.

- Katsohan tuota, hän sanoi.

Otin lehden ja luin otsikon: - 'Poliisi tutkii mahdollista veritekoa Marjaniemen uimalassa.' Ei kai sinulla ole jotain tekemistä tämän kanssa? Sehän on ihan sinun naapurissasi.

- Lue koko juttu! komensi Touko.

Luin lehdestä, että talviuimalan pukusuojasta on eilen löytynyt kuollut henkilö. Poliisi ei ollut vahvistanut, liittyykö tapaukseen rikosta, mutta naapurien kertoman mukaan paikka oli ollut pitkään eristettynä. Siellä oli nähty useita poliisiautoja. Viranomaiset olivat vaiteliaita tapauksesta. Kaikkia, jotka asiasta jotain tietävät, kehoitettiin ottamaan välittömästi yhteyttä poliisiin.

- Et kai sinä ole ketään tappanut? minä kysyin, sillä tietääkseni Touko oli Marjaniemen talviuimaseuran jäsen.

- Älä hulluja puhu! Annahan kun kerron. Lopetin talviuinnin tänä keväänä jo kerran, mutta jatkoin vielä, kun tuli takatalvi. Olin eilen menossa tavalliselle aamu-uinnille. Sen oli tarkoitus olla viimeinen uintini tänä keväänä. Uimakopit avataan pian yleisölle ja paikalle tulee rantavahti. Menen tavallisesti kylpytakissa pukusuojaan, jätän takin sinne, pulahdan mereen ja uin pari vetoa. Sitten menen kiireesti koppiin, kivaan itseni ja lähdän virkistyneenä kotiin. Eilisaamuna mereltä oli noussut sumua, enkä nähnyt siellä ketään muita.

- Tosiaan, eilen olikin sumuista ja kosteaa. Oliko kopin ovi lukossa?

- Oli tietysti. Uimaseuran jäsenenä minulla on avain pukusuojaan.

Eno kaivoi taskustaan avainnipun ja näytti pientä sinistä muoviläpyskää: - Kun tällä vain koskettaa ovesa olevaa laitetta, se aukeaa. No niin, avasin siis oven ja astuin sisään. Tavallisesti jätän kylpytakin neljäntenä oikealla olevaan naulaan.

- Miksi juuri siihen?

- Mistä minä tiedän, se on vain tullut tavaksi. Ja mitä se tähän kuuluu? Jätin siis takin naulaan ja käännyin mennäkseni

ulos. Tulin samalla vilkaiseeksi kopin vasemmalle puolelle. Kauhistuini suuresti, sillä lattialla makasi mies. Luulin hänen saaneen jonkin kohtauksen ja astuin lähemmäs auttaakseni, mutta se oli myöhäistä. Jostain syystä kosketin hänen kättänsä ja se oli vielä lämmin. Mies oli kuitenkin kuollut, tapettu!

- Mistä tiedät, että hänet oli tapettu ja oliko hän uimahousuissa?

- Oli ja hänet oli kuristettu ohuella nuoralla, joka oli painunut syvälle hänen kaulaansa. Hyi hitto, kuinka se näytti kammottavalta!

- Mitä teit sitten?

- Henkeäni alkoi ahdistaa. Minua pyörrytti ja meinasi tulla oksennus. Käännyin, tempaisin takkini ja lähdin kii-reesti pois.

- Tarkoituksesi oli tietysti ilmoittaa asiasta poliisille?

- Ei tietenkään! En ajatellut puhua siitä kenellekään.

Touko näki hölmistyneen ilmeeni ja alkoi selittää: - Olin paniikissa ja kuollut oli Pertti Narunen! Se oli kamalaa, en olisi suonut edes hänelle sellaista kuolemaa.

Tämä selvitti monta asiaa. Narunen on murhattu ja Touko ensimmäisenä paikalla. Arvasin heti, mitä poliisien päässä liikkuisi, kun he kuulisivat asiasta. Tiedettiin yleisesti, etteivät Touko ja Narunen olleet ystäviä.

- Siis joku oli murhannut Narusen kuristamalla? minä sanoin. - Näitkö siellä ketään? Ja mitä sitten tapahtui?

- Juuri kun olin selvinnyt pukusuojasta, siihen kurvasi auto. Kuskin paikalta nousi sellainen lyhyttukkainen, tiukan näköinen mies. Ja arvaa kuka tuli ulos takapenkiltä?

- En arvaa, sano sinä.

- No se Arajuuri! Kuski oli turvamies.

- Arajuuri? Kuka ihmeen Arajuuri?

- No, mikä sen nimi on, Aravirta vai Arajärvikö? Tarkoiton

sitä Halosen miestä. Ja luulen, että Halonen itse istui myös autossa.

- Ahaa, puhut siis entisestä presidentistä Tarja Halosesta ja hänen miehestään Pentti Arajärvestä, vai mikä hänen nimensä onkaan? Siis he ovat uimaseuran jäseniä?

- Tietysti! Mies käy aika usein uimassa. Kun rouva on mukana, siellä pyörii myös turvamies. Hän katsoo paikat ja kurkistaa koppeihin.

- Kurkkaako se naisten puolellekin?

- Tietysti!

- Sinä tietysti ilmoitit ruumiista turvamiehelle?

- Enkä ilmoittanut. Painelin suoraan kotiin. Vedin päälleni ensimmäiset vaatteet, jotka käteen osuivat, ja lähdin autolla liikenteeseen.

- Hölmö! Mihin sinä ajoit?

- Olin vähän sekaisin. En tiennyt oikein mitä tehdä tai minne mennä ja ajelin ensin Porvooseen. Siellä istuin pitkän aikaa autossa ja mietin. Onneksi minulla oli mukana kyniä ja luonnoslehtiö. Piirtäminen on minusta paras keino mielen rauhoittamiseksi. Aloin siis piirtää Porvoon näkymiä.

- Olitko siellä koko päivän?

- En tietenkään. Jatkoin Loviisaan ja piirsin vähän sielläkin. Muistin, että Loviisassa asuu vanha työkaverini Nilsson. Hän elelee yksinään ja on aika huonokuntoinen. Auttelin häntä vähän, ja muisteltiin entisiä. Siinä meni iltapäivään asti. Jatkoin matkaa Kouvolaan, josta ajoin Lahteen ja Hämeenlinnaan, jossa myös piirsin. Alkoi olla ilta ja lähdin ajelemaan Helsingin suuntaan. Kävin kahvilla Riihimäen ABC:llä. Istuin siellä niin kauan, että minua alettiin katsella pitkään. Jatkoin Hyvinkään ABC:lle, jossa myös istuskelin hyvän aikaa. Sitten muistin sisarenpoikani ja ajattelin, että tietysti autat enoasi.

- Eikö mieleesi tullut, että sinut on varmasti tunnistettu ja poliisilla on haku päällä?

- Pidätkö minua pölvästinä? Kännykkää en uskaltanut avata, sillä arvasin, että poliisi yrittää tavoittaa minua. Juuri siksi tulin sinun luoksesi.

- Mitä minun pitäisi tehdä? Ja mistä kummasta murhaaja pääsi koppiin niin, ettei kukaan nähnyt sitä?

- Sinä otat tietysti selvää siitä ja löydät murhaajan! Ihan niin kuin selvitit sen Kuusisaaren jutun ja Tampereen viikin-kimurhan. Sinähän olet kuuluisa Arttu Lampare.

Olin onnistunut pari kertaa auttamaan poliisia, ja media oli tehnyt minusta sankarin. Vaikka olin vähätelty tekemisiäni ja ylistänyt poliisia, se oli vain lisännyt vettä myllyyn. Minua oli pidetty vain vaatimattomana. En olisi ikinä arvanut, että Touko-enokin uskoisi kaikenlaisiin sensaatiojuttuihin.

- Minä en ole mikään salapoliisi! Ihan sattumalta jouduin mukaan niihin murhajuttuihin. Sinun pitää ilmoittautua poliisille ja kertoa kaikki minkä tiedät. Ja on tässä oikeitakin töitä tehtävänä.

Minulla oli työn alla erään vanhan perheyriksen historiikki. En ollut kovin innostunut siitä, mutta jotenkin leipä oli tienattava. Hankaluuksia tuotti firman alkutaival 1800-luvulla, josta oli vaikea löytää tietoja. Työhuoneessani oli isot kasat kansioita ja papereita. Olin viettänyt useita päiviä Kansallisarkistossa, ja työtä riittäisi vielä paljon.

- Ihan samalla tavalla joudut mukaan tähänkin juttuun, Touko sanoi. - Voisit pitää muutaman päivän tauon töistäsi ja keskittyä minun ongelmaani. Pulassa on sentään sinun enosi.

- Pahemmassa pulassa olet, jos pysyttelet piilossa.

- Olen aina ollut sitä mieltä, että veri on vettä sakeampaa. Taisin olla väärässä. Enkö minä ole verisukulaisesi ja ainoa enosi? Aiot jättää minut noin vain niiden haikalojen ruuaksi.

- Minkä haikalojen? Suomen poliisiin voi luottaa. Asiat

tutkitaan aina kunnolla, vaikka joskus saattaa tulla jotain ylilyönnejä.

- Niitä ylilyönnejä minä juuri pelkään, mutisi Touko.

Mietin tilannetta. Poliisi hoksaisi pian, että minä olen Toukon sukulainen. Hain makuuhuoneesta puhelimeni. Pidin sitä aina öisin suljettuna, sillä ihmiset saattoivat soitella kummallisiin aikoihin ja pyytää minua tutkimaan jotain epäilemäänsä rikosta. Olin vaihtanut puhelinnumeron, mutta se ei ollut kauan pysynyt salassa.

- Kello on jo yli yhdeksän. Katsotaanpa, joko poliisi on yrittänyt tavoitella minua.

Avasin puhelimen ja se soi heti. Numero oli tuntematon, enkä vastannut.

- Mistä hitosta poliisi muka voisi tietää, että minä olen täällä? ihmetteli Touko.

- Eihän sitä tiedä, saattoihan soittaja olla vaikka lehti-kauppias. Mihin jätit autosi yöllä?

- Ajoin sen tuonne ylös Lauttasaaren kirkon parkkipaikalle. Siellä ei ole mittareita eikä tarvita kiekkoja. Olen joskus käynyt siellä häissä.

- Ainakin siinä käytit järkeä. Mietitäänpä nyt tilannetta. Käyt siis joka aamu samaan aikaan uimassa. Entä Narunen? Näitkö häntä siellä usein?

- Narunen kävi myös uimassa, mutta pidin aina varani, etten sattunut samaan aikaan. Luulen, että hän aloitti talviuinnin ihan minun kiusakseni. Narunen meni tavallisesti yhdeksältä, minä puoli kymmeneltä.

- Ihmiset ovat tottuneet näkemään sinut hiippailemassa samaan aikaan kylpytakissa alas rantaan. Kun olen käynyt luonasi, olen huomannut, että melkein kaikkien talojen por-teissa tai ovissa on vartioliikkeiden tarrat. Siellä on varmaan valvontakameroita joka puolella.

- Joo, on minullakin tarra, mutta ei kameraa. Vähän sama

juttu kuin se, että jotkut varoittavat koirasta, vaikkei sellaista olekaan.

- Aika monessa talossa todella on kamera. Joku on varmasti nähnyt sinun menevän rantaan ja se on tallentunut kameroihin. Niistä voi tarkistaa ajan, jolloin menit uimaan. Viivytit siis siellä vain hetken. Avasit pukusuojan oven, näit Narusen ja poistuit heti. Sinut nähtiin, kun lähdit, ja kellonaika tiedetään tarkasti. Poliisi osaa laskea ajan, jonka vietit uimareissulla. Tuskinpa olisit ennättänyt kuristaa Narusen siinä ajassa.

- Oho, olen aina ollut sitä mieltä, että sinä olet kuuluisa Arttu Lampare!

- Olisit älynnyt itsekin, jos olisit pysähtynyt miettimään. Niin, piti vielä kysyä, näitkö ketään muita ihmisiä uimareissullasi? Tai onko Narusen luona näkynyt epätavallista liikettä?

- En nähnyt ristin sielua koko reissulla. Siis ennen kuin se Halosen porukka tuli. Narusen luona kävi ennen paljon väkeä, mutta viime aikoina on ollut aika hiljaista. Niin, tosiaan, kävihän siellä yhtenä iltana vartiointiliikkeen miehet. Jostain syystä hälytykset olivat menneet päälle, kun Narunen itse oli poissa.

- Oho, sehän mielenkiintoista. Muistatko, keitä siellä kävi useammin kylässä?

- Kyllä minä jotain muistan. Entinen ministeri Jouko Sykiäinen on käynyt aika usein, samoin se vanha rokkitähti, jota sanotaan Hodariksi. Eräs pariskunta naapurista kävi silloin tällöin, olisikohan niiden nimi Vilen? Niin ja tietysti Narusen tyttöystävä, nimeä en muista. Sitten on vielä se pullea Onni Mäkinen. Hänet minä jollain lailla tunnenkin. Kaikkihan hänet tietävät, mies on jonkinlainen tv-juontaja ja esiintyvä taiteilija. Muita en muista, enkä ole kaikkia tunnistanut. En tietenkään vakoillut Narusta, mutta joskus satuin katsomaan ikkunasta sopivaan aikaan.

- Hodarin nimi on oikeasti Jarmo Kykkänen. Tapasin hänet viime vuonna, kun hän pyysi minulta tarjousta muistelmien kirjoittamiseen. Jouduin kieltäytymään, tiedän rokista liian vähän. Mutta katsotaanpa nyt niitä vaatteita sinulle.

Menimme vaatekaapille ja tarjosin farkkuja. Touko sanoi pitäneensä sellaisia viimeksi joskus kolme-neljäkymmentä vuotta sitten. Muita sopivia housuja ei oikein löytynyt ja Touko veti muristen farkut jalkaansa. T-paita ei kelvannut ja löysin hänelle vaaleansinisen kauluspaidan. Kun Touko puki vielä oman pikkutakkinsa, hän oli suorastaan tyylikäs.

- Kenkäni ovat liian kovat, sanoi Touko. - Löytyykö sinulta kunnan kenkiä? Mitään lenkkareita en suostu pitämään.

Ruskeat Sievin mokkaengät kelpasivat, vaikka väri oli väärä.

- Olen aina ollut sitä mieltä, että kotimaisissa kengissä on hyvä lesti, Touko sanoi. - Sievin kenkiä minäkin yleensä käytän.

- Sinähän nuorenit parikymmentä vuotta, minä totesin ja Touko katseli itseään tyytyväisenä peilistä. - Noissa vaatteissa voit hyvin mennä poliisin puheille.

Touko pelästyi: - En minä sitä tarkoittanut. Ajattelin, että majailen täällä jonkin aikaa kaikessa rauhassa. Sinä käyt selvittämässä poliisille, mitä tapahtui. Samalla neuvot, mitä niiden pitää tehdä.

Minun ei tarvinnut vastata, sillä älykkäni kilisi. Numero oli sama kuin äsken.

- Arttu Lampare, huomenta, vastasin ja laitoin kaiuttimen päälle.

- Huomenta! Täällä rikoskomisario Otso Kylmänen Helsingin poliisista. Tietääkseni Touko Keimari on teidän sukulaisenne?

- Aivan niin, verisukulaiseni ja ainoa enoni.

- Mahtaisitteko tietää, missä hän tällä hetkellä oleilee?

- Mahtaisinpa hyvinkin. Tuossa eno istuu minua vastapäätä.

Kauhistunut Touko sihisi ja huitoi minulle.

- Mainiota, Kylmänen sanoi. - Meillä olisi hieman kysyttävää häneltä.

- Enoni on valmis vastaamaan kaikkiin kysymyksiin. Tuonko hänet poliisitalolle vai tuleeeko joku tänne?

- Voiko hän tulla Pasilaan mahdollisimman pian?

- En minä sitä tehnyt! parahti Touko. - Menin vain uimaan ja Narunen makasi kopissa kuolleena.

- Ahaa, tuo taitaa olla itse Keimari, totesi ylikomisario.

- Haluamme kuulla, mitä tiedätte tapauksesta.

- Tuohon voin vastata heti. En mitään! Eikä siinä sen kummempia kuulusteluja tarvita.

- Jospa kuitenkin tulette tänne.

Touko vilkaisi minuun ja kysyi: - Voiko sisarenpoikani tulla mukaan?

- Valitettavasti ei voi, paitsi jos hän on asianajajanne.

- Tarvitsenko minä asianajajan! säikähti Touko.

- Et tietenkään, sanoin minä. - Minä vien sinut sinne ja odotan jossain lähellä.

Touko myöntyi siihen ja sovin Kylmäsen kanssa, että noin tunnin päästä olisimme Pasilassa.

2

Olin aikoinani muuttanut Helsinkiin opiskelemaan historiaa. Meni monta vuotta, ennen kuin tapasin siellä Touko-enoni. Vaikka äitini usein puhui menestyneestä veljestään, he eivät juuri nähneet. Yhteyttä pidettiin puhelimella ja joulukorteilla. Kun toinen enoni Ismo kuoli, tapasin hautajaisissa monta harvoin näkemääni sukulaista. Siellä Toukolla ja minulla oli

mielenkiintoinen keskustelu, jonka seurauksena aloimme pitää yhteyttä.

Touko kertoili mielellään elämänsä vaiheista. Olin kuullut, kuinka hän rikastui. Sain myös tietää, mihin loppui hänen ja Pertti Narusen ystävyys.

Leipänsä Touko oli ansainnut mainosalalla. Hän oli tunnettu ja tunnustettu graafinen suunnittelija sekä loistava piirtäjä. 1980-luvun alkupuolella Touko oli erään kaverinsa kanssa perustanut oman toimiston ja hänestä oli tullut toimitusjohtaja. Toimisto oli menestynyt alusta asti, asiakkaita riitti ja firma paisui kuin pullataikina. Hauskaa oli ja rahaakin tuli mukavasti.

Touko huomasi kuitenkin, etteivät johtajan tehtävät sopineet hänelle. Aikaa meni kaikkeen muuhun kuin suunnittelu-työhön, jota Touko olisi halunnut tehdä. Hän myi osuutensa yhtiökumppanilleen, ja lopulta firma päätyi osaksi suurta mainostoimistoketjua.

Kauppa tapahtui alkuvuodesta 1988 ja Toukosta tuli oikeasti varakas. Hän oli mennyt naimisiin paljon nuoremman Nella Rintalan kanssa, joka oli entinen missi ja valokuvamalli. He olivat tavanneet mainoskuvauksessa, jossa Nella oli ollut mallina.

Toukosta tuli joksikin aikaa julkkis Nellan takia. Heistä tehtiin juttuja lehtiin ja Nellan kasvot myivät naistenlehtiä. Hän esitteli itseään, kotiaan ja joskus myös Toukoa. Heidät nähtiin hienoissa tilaisuuksissa muiden julkkisten ja juppien joukossa.

Mutta tämä pintaliito ei oikein innostanut Toukoa ja hän teki koko ajan töitä. Eno taisi olla juuri silloin parhaassa luomisvireessä. Hän suunnitteli muun muassa kansainvälisiä palkintoja voittaneen postimerkkisarjan ja hänen Suomijulisteistaan tuli klassikoita, jotka nykyään kuuluvat myös New Yorkin Modernin taiteen museon kokoelmiin.

Muistan, miten innoissaan äitini oli, kun hän näki, kuinka Touko ja Nella kättelivät Mauno Koivistoa Linnan juhlissa. Äidilläni on vielä tallessa naistenlehtiä, joissa kerrotaan juttuja menevästä pariskunnasta.

Mutta tähänkin paratiisiin hiipi käärme. Pariskunta kohotasi juuri noissa vuoden 1989 Linnan juhlissa Pertti Narusen. Hän oli Toukon vanha kaveri. Miehet muistelivat menneitä ja sopivat tapaavansa pian uudelleen.

Touko ja Nella kävivätkin usein vieraisilla Narusen talossa Helsingin Marjaniemessä. Sattumalta naapurissa oli myytävänä melkein samanlainen talo. Touko osti sen, ja Nella alkoi viihtyä liian hyvin Narusen seurassa. Siitä alkoi prosessi, joka johti avioeroon. Nella meni naimisiin Narusen kanssa ja ystävästä tuli entinen ystävä.

Avioerossa Nella yritti nyhtää Toukon tyhjiin. Siinä hän ei onnistunut, mutta ero teki pahan loven enon varallisuuteen. Toukon aika julkkiksena päättyi. Jos Touko joskus mainittiin, sanottiin häntä vain Nella Rintalan exäksi.

Talo jäi kuitenkin Toukolle. Hän yritti myydä sen, mutta alkoi 1990-luvun suuri lama ja kaikki muuttui. Lama kouraisi syvältä. Isot ja hienot yritykset kaatuivat, myös se mainostoimistoketju, joka oli Toukon entisen firman ostanut. Kuinka Touko-eno selvisi lamasta, on jäänyt minulle vähän hämäräksi, enkä ole viitsinyt siitä kysellä.

Pian laman jälkeen Touko-eno huomasi, että hänellä oli käynyt hyvin. Jossain vaiheessa Touko oli tullut hankkineeksi suuren määrän Nokian osakkeita. Avioeron aikoihin ne olivat melkein arvottomia ja osakkeet jäivät hänelle. Kun nousu viimein koitti, Toukolla oli melkoinen aarre salkussaan. Nokiasta tuli veturi, joka kiskoi Suomen kuopasta. Vuoden 2000 keväällä Touko myi osakkeensa. Niiden arvo sattui silloin olemaan korkeimmillaan, eikä hänen sen jälkeen ole tarvinnut kantaa huolta rahasta.

Minulle hän kehui kaukonäköisyyttään, mutta kyllä se oli ollut silkkaa tuuria.

Laman jälkeen Toukon talo olisi mennyt hyvään hintaan kaupaksi, mutta ihan Narusten kiusaksi eno päätti pysytellä Marjaniehemessä. Hän vietti siellä mukavaa poikamieselämää, matkusteli ja keräsi grafiikkaa. Hän teki sitä myös itse, mutta jatkoi ennen kaikkea piirtäjänä. Touko kuvitti kirjoja ja teki myös piirroksia lehtiin. Minulla on pari hänen työtään, eivätkä ne ole yhtään hassumpia.

Pertti ja Nella Narunen olivat kuitenkin oka hänen elämässään. Hänen oli vaikeaa olla näkemättä naapureitaan, sillä olohuoneesta näki melkein suoraan heidän pihalleen.

Nella viihtyi Narusen kanssa aika pitkään. Nuorempi mies kuitenkin löytyi joltain matkalta ja he erosivat. Uusi rakas oli hieman huonomaineinen bisnesmies K. P. Monnila.

Jokin aika sitten kuulin, että Nella oli jättänyt Monnilan. Nykyinen miesystävä oli NHL:ssä pelannut jääkiekkomiljonääri.

Toukon ja Narusen välit eivät olleet parantuneet, vaikka Nella oli lähtenyt uuden miehen matkaan. Naapurit jaksivat yrmyillä toisilleen isoissa taloissaan.

Meni runsaasti aikaa ennen kuin Touko ja minä pääsimme lähtemään poliisitalolle. Eno keksi kaikenlaisia verukkeita. Hän kävi suihkussa ja minun piti käydä ostamassa hänelle hammasharja lähikaupasta. Partakone oli huono ja sukat, jotka hänelle annoin, puristivat pohkeita. Myös epäterveellinen aamiainen pyöri hänen vatsassaan.

Olen tottunut täsmällisyyteen ja hermostuin. Sanoin, että ellei Touko ala olla valmis kahdessa minuutissa, soitan Kylmäselälle ja pyydän poliisiauton noutamaan. Tämä pisti enoon vipinää. Päätimme lähteä hänen autollaan, jotta voisimme jatkaa sillä suoraan Toukon kotiin.

Pihalla Touko ihmetteli minun vanhaa Toyotaani ja alkoi kysellä raha-asioistani. Sanoin, etteivät ne kuuluneet hänelle, tulin kyllä toimeen. Kiipesimme vaitonaisina leveitä portaita ylös kirkon parkkipaikalle. Musta Audi seisoi siellä koskemattomana. Touko pyysi minua ajamaan ja istui viereeni synkän näköisenä. Oli varmasti pelottavaa mennä poliisin kuultavaksi.

Piristääkseni häntä aloin puhua autoista: - Olen huomannut, että jos taakseni ilmestyy Audi, niin se menee varmasti ohi. Audilla ajajat eivät viihdy jonoissa, vaan ohittelevat heikkensä kaupalla.

- Tuo oli valhe ja vihapuhe! kimmastui Touko. - Audilla ajavat teiden gentlemannit, jotka osaavat ottaa huomioon kanssaihmiset. Yleensä he kuuluvat ylempään sosiaaliryhmään.

- Varmasti kuuluvat, mutta ei se tee heistä kohteliaita, minä sanoin.

- Olen aina sanonut, että kun alla on hyvä auto, se kiihtyy nopeasti ja ohittaminen on turvallisempaa. Hitaasti ajavat ovat tien tukkona ja aiheuttavat vaaratilanteita.

- Tuo on totta kyllä, minä myönnyin. - Mutta jos Audi on niin hyvä auto, miksi niissä on niin huonot jarrut?

- Kuinka niin?

- Ne pysähtyvät niin huonosti suojatien eteen.

Touko alkoi puhua autoilijoista ja liikenteestä ja siitä, kuinka hän itse otti aina huomioon toiset ja pyrki noudattamaan nopeusrajoituksia, vaikka ne olivatkin enimmäkseen naurettavan alhaisia.

Pieni härnäys teki hyvää, eno tuntui jo paljon pirteämältä. Ajoimme Länsiväylän kautta Mechelininkadulle, josta selvisimme nopeasti Pasilaan. Vaikka olin kiusannut Toukoa Audista, sillä oli niin mukava ajaa, että aloin väkisin mieltä uuden auton hankkimista.

- Sovitaanko niin, että minä jätän sinut poliisitalon ovelle ja olen jossain lähistöllä? sanoin, kun olimme kääntyneet Pasilankadulle. - Soita heti, kun pääset sieltä, minä tulen hakemaan.

- Kuule, sinähän voit sanoa, että olet asianajajani, ja tulla mukaan, sanoi Touko. - Olen jostain kuullut, että kuka tahansa voi toimia siinä puuhassa.

- Minä taas olen kuullut, että asianajajalla pitää olla alan koulutus.

- Ai jaa, huokaisi Touko-eno. - No, minä menen. Katsotaan sitten pannaanko minut telkien taakse.

Poliisitalon kohdalla oli kadussa levennys lyhytkestoiselle pysäköinnille. Jätin Toukon siihen ja seurasin peruutuspeilistä kuinka hän käveli niska kyyryssä kohti poliisitalon ovea. Jatkoin matkaani vasta, kun näin varmasti, että hän astui sisään.

Päätin käyttää odotusajan hyödyksi käymällä Pasilan kirjastossa. Ajoin uutta siltaa radan yli Itä-Pasilan puolelle. Pasilan asemalla oli alullaan hirvuisen rakennustyömaa, joka tulisi jatkumaan kauan. Näin suuren työmaakyltin, jossa radan päälle oli sijoitettu korkeita taloja ja kauppakeskus. Jossain niiden seassa olisi myös uusi Pasilan rautatieasema. Koko valtava urakka oli siinä suhteessa helppo, että vaatisi suurta lahjakkuutta tehdä alueesta nykyistäkin ikävemmän oloinen.

Onnistuin löytämään parkkipaikan alueen ainoan puutalon eli nykyisen Rauhanaseman läheltä. Kun joskus joudun käymään Itä-Pasilassa, yritän toimittaa asiani nopeasti. Sen verran masentavasti seutu minuun vaikuttaa. Se hyvä puoli paikassa on, ettei siellä tarvitse pelätä autoja, sillä jalkakäytävät on sijoitettu katujen yläpuolelle.

Kiipesin portaat ylös kirjastoon. Oli yllätys astua sisään, sillä siellä oli mukavan väljää ja kattoikkunoista tuli hienosti

valoa. Viihtyisyyttä loi myös pohjakerroksen keskelle sijoitettu pyöreä tiedonlähde viherkasveineen.

Suuntasin neuvontaan ja kysyin virkailijalta, mistä löytäisin psykologiaa käsitteleviä teoksia. Tiskin takana istuva nainen neuvoi minua hajamielisesti ja katseli samalla näyttöä. Kun hän nosti katseensa, huomasin, että hän oli nuori, tummatukkainen ja -silmäinen. Hän hymyili minulle hurmaavasti.

- Oikeastaan voin tulla näyttämään oikeat hyllyt, sanoi nainen ja tuli pöytänsä takaa.

Katselin ilokseni, kun hän asteli edelläni. Joskus voi myös Itä-Pasilassa törmätä johonkin kauniiseen.

- Kas tässä ovat yleisteokset ja lisää löytyy noista hyllyistä, neuvoi virkailija. - Etsitkö jotain erikoista?

- Haluan löytää Pertti Narusen kirjoittamia kirjoja.

- Ahaa, katsotaanpa, sanoi nainen ja meni seuraavalle hyllylle ja kumartui katselemaan.

Minä en katsellut hyllyjä, vaan virkailijaa.

- Täällä on neljä kirjaa, mutta varastossa on lisää ja tilaamalla saat varmasti kaikki hänen teoksensa. Saanko kysyä, miksi juuri Narunen kiinnostaa?

- Olen aina ollut innostunut psykologiasta ja erityisesti Narusen teorioista.

- Höpsistä, vastasi nainen ja jatkoi kuiskaamalla. - Tunnistin sinut heti. Olet Arttu Lampare ja tutkit Narusen murhaa.

- Mistä tiesit, että Narunen on murhattu? minä ällistyin.

- Luin kännystä aamulla ratikassa. Kun juuri sinä pyysit hänen kirjojaan, ei ole vaikea päätellä, että tutkit murhaa.

- Hitto, en tullut vielä katsoneeksi nettiä. Mutta poliisi tutkii asiaa, kuulin siitä ihan sattumalta. Asia kiinnostaa minua muista syistä. Enkä sitä paitsi ole mikään etsivä.

- Niinhän sinä sanot. Oletko koskaan kuullut, että Jason Statham on aika paljon samannäköinen kuin sinä?

- Joku on joskus sanonut niin. Minulla on vain enemmän tukkaa.

Nainen nauroi ja ojensi kätensä: - Minä olen Jane Määttänen. Harrastan dekkareita ja olen lukenut niitä valtavat määrät. Nyt vasta tapaan ihka oikean.

Kättelin häntä ja sanoin: - Olen vain sattumalta joutunut mukaan tutkimuksiin ja media on paisutellut asioita. Oikeastaanhan olen kirjailija. Etkö ole nähnyt kirjoittamiani kirjoja?

- On täällä ainakin kirjoittamasi Voitto Vatjalaisen elämäkerta, jota on lainattu melko paljon. Olen kuullut myös selaista, että olet kovin vaatimaton.

- Höpsistä, sanoin minä vuorostani. - Mutta Jane hyvä, syventyisin hetkeksi näihin kirjoihin.

- Anteeksi Arttu, niinpä tietysti. Löydät minut aina täältä, jos tarvitset jotain muuta.

Jane lähti takaisin pöytänsä ääreen. Hän soi minulle vielä häikäisevän hymyn, ennen kuin katosi hyllyn taakse. Mitä hän mahtoi tarkoittaa viimeisillä sanoillaan?

Istuin läheltä löytämäni nojatuoliin ja aloin tutkia kirjoja. Mutta ennen kuin katsoin niitä, vilkaisin mitä netistä löytyi Narusen murhasta. Ensimmäisenä jyvälle oli päässyt Yle Uutiset. Niissä kerrottiin, että joku uimari oli löytänyt Narusen kuolleen uimakopista Marjaniemestä. Kuolintavasta poliisi oli vaiennut, mutta se, että kuolema oli ollut väkivaltainen, näytti olevan selvää. Entisestä presidentistä tai hänen miehensä ei puhuttu mitään. Poliisi oli sanonut haeskelevansa Narusen löytänyttä uimaria. Iltalehdet revittelivät uutisella, mutta eivät näyttäneet tietävän sen enempää.

Suljin ällykän ja katsoin Narusen kirjoja. Ne olivat nimeltään *Luovuus I*, *Luovuus II*, *Luovuus työelämässä* sekä *Sielutieteilijän keittiöpsykologiaa*.

Selasin kirjoja ja luin niitä sieltä täältä. Pintapuolisesti katsoen niiden sisältö näytti keskenään samalta. Oliko Narunen

vain kierrättänyt vuodesta toiseen samaa asiaa ja julkaissut kirjan joka vuosi? Luovuutta sekin tietysti oli. Sellaista, jolla tehdään mainetta ja rahaa.

Jokaisen kirjan takakannessa oli kuva Pertti Narusesta. Terävä nenä ulottui melkein ylähuulen päälle ja kasvot olivat kaidat ja v-malliset. Yhdessä kuvassa hän hymyili ja silmät olivat siristyneet vinoiksi. Hän näytti hieman ketulta, pieni suippo leukaparta lisäsi vaikutelmaa.

Tarkistin myös Wikipediasta Narusen tiedot. Hänestä oli pitkä artikkeli, jonka oli luullakseni kirjoittanut psykologi itse.

Hänen vanhempansa olivat Kannaksen evakkoja, ja Pertti oli heidän ainoa lapsensa. Hän oli syntynyt vuonna 1945 ja päässyt ylioppilaaksi Lappeenrannassa. Hän oli työskennellyt ensin markkinointialalla, mutta halunnut elämältä enemmän ja oli alkanut opiskella psykologiaa. Jo 1970-luvulla häntä oli alkanut askarruttaa, mitkä tekijät auttavat ihmistä löytämään oman luovuutensa ja kuinka sitä voidaan kehittää. Muualla maailmassa oli herätty miettimään samaa.

Päätin lukea jaaritukset myöhemmin ja katsoin teosluetteloa, joka oli pitkä. Hän oli tosiaan julkaissut vuodesta 1980 lähtien kirjan melkein joka vuosi. Alkupuolen teokset käsitelivät luovuutta, mutta sitten mukaan tulivat myös sellaiset asiat kuin tunneäly, työilmapiiri, työuupumus, perhekriisit sekä kaikki muu, mikä ajassa liikkui. Lastenkasvatuksesta hän ei sentään kirjoittanut, koska lapsia hänellä ei ollut.

Aloin lukea Narusen ensimmäistä kirjaa *Luovuus I*. Olin päässyt hyvään vauhtiin, kun älykkäni kilahti. Saman pöydän ääressä istuva HKL:n bussikuski vilkaisi minuun paheksuvasti. Ennätin huomata, että hän luki Ludwig Wittgensteinin kirjaa *Filosofisia tutkimuksia*. Kunnioituksesta häntä kohtaan menin puhumaan kauemmas hyllyjen väliin.

- Hae minut äkkiä pois tästä paikasta! ärähti Touko heti kun vastasin.

- Olen siellä kahdeksassa minuutissa, minä lupasin.

Otin kirjat kainalooni ja etsin kirjastokortin. Onneksi siellä oli lainausautomaatteja, sillä näin, että Jane oli siirtynyt neuvonnasta lainaustiskille. Olisin tietysti mielelläni jutellut hänen kanssaan, mutta nyt oli kiire.

Olin poliisitalon edessä täsmälleen lupaamassani ajassa, mutta Touko urisi kömpiessään kyytiin: - Missä viivytelit, olen odotellut vaikka kuinka kauan? Ja nyt ajat minut kotiin!

Korjasin Toukon puheita ja lähdin ajamaan kohti Marjaniemeä: - Minulta meni tasan se aika, jonka sanoin. Mutta miten sinulla sujui? Pääsit pois melko pian.

- Vai pian! Olin hiillostettavana vaikka kuinka kauan. Mutta tosiaan, eihän minulla mennyt kahta tuntia.

- Mitä ne kyselivät?

- Mitäpä he eivät olisi kysyneet? Olit ihan oikeassa, kun sanoit, että moni oli nähnyt minun menevän rantaan ja se oli myös näkynyt joissain kameroissa. Pari naapurua onkin vinoillut, että voi tarkistaa kellonsa siitä, koska menen uimaan. Minulle sanottiin, että olisi pitänyt ilmoittaa heti ruumiista ja jäädä odottamaan poliisia. He olivat tosi vihaisia siitä, että minä häivyin. Minä selitin, että pelästyin pahasti ja hätäännyin. Heiltä oli mennyt hukkaan hyvää tutkimusaikaa liikkeitteni selvittämiseen. Sain selvittää moneen kertaan kulkemiseni ja kaiken mahdollisen, mitä näin ja tein eilen kotinurkilla. Kaikki puheet menivät nauhalle ja minulta otettiin sormenjäljet ja DNA:ta niin kuin joltain rikolliselta.

- Niin tietysti, heidänhän täytyy käydä läpi kaikki jäljet joita uimakopista löytyy. Mutta ketkä sinua kuulustelivat?

- Toinen oli se Pakkanen, joka soitti sinulle. Toisen nimi oli... jaa hetkinen, mikä se nyt olikaan? Olisikohan ollut Kirs-

tilä? Jotain sinne päin. Se oli aika asiallinen mies ja sillä on arpi poskessa.

- Nimimuistisi tosiaan pätkii. Minulle soitti rikoskomisario Kylmänen, ei Pakkanen. Ja tarkoittit varmaan rikosylikonstaa-peli Kerttulaa? Hän oli mukana siinä Kuusisaaren tapauksessa. Hän alkoi ensimmäisenä uskoa minua, kun väitin, että poliisi haukkuu väärää puuta.

- Joo, se Kerttula käski kertoa sinulle terveisiä. Muistutti, ettet saa ruveta penkomaan asioita, jotka kuuluvat poliisille. Mutta nyt minulla on hirvuinen nälkä. Kotiin ei vielä oikein viitsi mennä, missähän syötäisiin?

- Tarvitseeko kääntyä takaisin? minä kysyin.

Olimme päässeet jo Hakamäentielle, josta aioin ajaa Kumpulän ohi Lahdentielle ja siitä Kehä ykköselle. Siitä pääsi helposti Itäkeskuksen ohi Marjaniemeen.

- Anna mennä vain. Käydään lounaalla vaikka Puotilan kartanossa. Se on lähellä kotiani, reippailen aika usein sinne syömään.

Jatkoin ajamista ja kyselin lisää kuulustelusta. Poliisit olivat kiinnostuneita Narusen ja Toukon suhteista ja olivat myös kyselleet Nellasta ja hänen uusista miehistään. Myös Narusen taidekokoelma oli jostain syystä kiinnostanut heitä.

- Narunen alkoi kerätä taidetta silloin, kun oltiin vielä kavereita. Ei se tiennyt asiasta juuri mitään, ja minä opastin alkuun. Narunen kiinnostui öljymaalauksista ja kuulin hänen silloin tällöin ostaneen jonkun tunnetun tekijän taulun. Ei mitään kovin uutta, niitä vanhoja tuttuja nimiä, joiden arvo tiedetään.

- Oletko päässyt näkemään Narusen kokoelmaa?

- Itse asiassa pääsin viime syksynä. Narunen liukastui pihassaan ja loukkasi jalkansa. Satuun näkemään sen, enkä voinut jättää miestä maahan virumaan, vaan autoin sisään. En muista, koska olin viimeksi käynyt talossa. Olisin soittanut

ambulanssin, mutta Narunen kielsi. Se kiitteli ja me yritettiin jutella, mutta vähän vaikeata se oli. Olin monesti halunnut nähdä taulukokoelman ja pyysin saada vilkaista sitä. Oli siellä muutama mukavakin työ. Narunen innostui tietysti kehu-
maan hankintojaan.

- Kuinka sinä alun perin tutustuit Naruseen? Olen ymmärtänyt, että olitte koulukavereita.

- Pitää paikkansa. Juttu on niin pitkä, että se pitää kertoa kaikessa rauhassa.

Ajoimme jo Kehä ykkösellä ja Touko neuvoi minulle reitin Puotilan kartanoon. Olin käynyt harvoin niillä nurkilla ja kartanon alue oli mukava yllätys.

- Tuo linnan näköinen kivirakennus on ollut kartanon viljamakasiini ja siitä on tehty kappeli, Touko selitti parkkipaikalla. - Vaikuttava rakennus ja puisto on hieno. Ja omenapuutkin alkavat pian kukkia.

Pitkän kylmän jakson jälkeen luonto kohta riehaantuisi. Pihalta näkyi pala Vartiokylän lahtea. Kartanon ja rannan välissä oli puutarhapalstoja, joissa jo kykki muutama innokas viljelijä.

- Opiskeluaikana kävin tällä suunnalla kerran, minä sanoin. - Teimme ekskursion Vartiokylän linnavuorelle. Muistelen, että se liittyy jotenkin 1200-lukuun ja Birger Jaarliin. Vuorella oli myös ensimmäisen maailmansodan aikana venäläisten tekemiä vallituksia.

- Jaha, sehän mielenkiintoista, sanoi Touko.

Puotilan kartanon vanha päärakennus oli varmaan 1800-luvulta. Se oli kaksikerroksinen, punainen puurakennus. Sisältä se oli sisustettu valkoiseksi ja siinä oli viihtyisiä terasseja, jossa päätimme nauttia lounaamme.

Olin poiminut seisovasta pöydästä salaatteja ja currykanaa sekä riisiä. Toukokin oli täyttänyt lautasensa kukkuroilleen ja söimme hyvällä ruokahalulla puhumatta sen enempää.